

תשובה ניצחת במשתה היין

אסתר אינה צריכה להפריך את טענותיו של המן כנגד עם ישראל. די בכך שהיא אומרת "כי נמכרנו אני ועמי" – העם שהמן זומם להשמיד הוא העם שלי, אסתר המלכה, שנשאתי חן בעיניך יותר מכל הנשים. ואם כן, האמנם "למלך אין שווה להניחם"?

א. כיון שמגילת אסתר היא חלק מהתורה, הנה כל הענינים שאודותם מסופר במגילת אסתר הם תורה והוראה לבני ישראל.

והיינו לפי ש"התורה היא נצחית"¹ – לא רק בתור לימוד בלבד, אלא גם באופן ד"גדול לימוד שהלימוד מביא לידי מעשה"², ללמוד מזה כיצד להתנהג במעשה בפועל, ומזה מובן, שכאשר לומדים את הענינים שאודותם מסופר במגילת אסתר, אזי מקיימים בכך את הענין של לימוד התורה, ובמילא יש בזה (כמו בכל חלקי התורה) גם הענין ד"גדול לימוד שמביא לידי מעשה", שלכן צריך ללמוד מזה בנוגע להנהגה במעשה בפועל, "בכל גו' מדינה ומדינה ועיר ועיר"³.

היכן התשובה?

ב. ולכאורה מצינו במגילה ענין שאינו מובן כלל:

הטעם לגזירה שהציע המן לאחשורוש לגזור על בני ישראל היה – להיותם "עם אחד מפורד ומפורד בין העמים גו' ודתיים שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים", ולכן "למלך אין שווה להניחם"⁴.

ומזה מובן, שכדי לבטל את הגזירה, היו צריכים לבטל את הטעם, כי, כל זמן שקיים הטעם - טעם שנתקבל אצל אחשורוש, שלכן שלח לקרוא ל"סופרי המלך" ושלח שלוחים וכו' - הרי עדיין יש מקום לגזירה.

ולכאורה: היכן מצינו במגילה מענה על טעם זה, שבגלל זה יונח אצל אחשורוש שיש לבטל את הגזירה?

הן אמת שאסתר "נשאה חן בעיניו"⁵, ולכן שאל "מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש"⁶, אבל אף-על-פי-כן, לא מצינו לכאורה בדברי אסתר טעם והסברה להפריך טענת המן, שעל-ידי-זה תתבטל הסיבה, ובמילא יתבטל המסובב - הגזירה.

ובפרט שלכאורה הרי זה טעם אמיתי שמתקבל בשכל - שהרי אמת הדבר שזהו "עם אחד", ואמת הדבר שבזמן הגלות הוא "מפוזר ומפורד בין העמים", ואמת הדבר ש"דתיים שונות מכל עם", וכן אמת הדבר ש"את דתי המלך אינם עושים", כך, שהמסקנא היא ש"למלך אין שווה להניחם", וכמבואר בתורה שבעל-פה בכוונת המן, "דאכלו ושתו ומבזו ליה למלכות . . אם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהן, חובטו בקרקע ואינו שותהו"⁷ - שגם זה אמת!

ואם נאמר שרק כדי לרצות את אסתר החליט אחשורוש לבטל את הגזירה - לא היה צורך בכל אריכות דברי אסתר "ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו וגו'"⁸, אלא היתה צריכה רק להביע את רצונה שתיבטל הגזירה.

זהו "עמי"

ג. ונקודת הביאור בזה בקצרה:

טענת המן היתה שכיון ש"ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים גו' ודתיים שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים", הרי המסקנא היא ש"למלך אין שווה להניחם".

- להמן לא היה איכפת ש"דתיים שונות"; הוא היה מעוניין רק במסקנא ש"למלך אין שווה להניחם", ואחר כך חיפש על זה טעמים... -

ולכן, הוצרכה אסתר רק להביא ראיה שהמסקנא ש"למלך אין שווה להניחם" אינה אמת. כלומר: זהו אמנם "עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים", ואכן

"דתייהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים", אבל אף-על-פי-כן, אתה (אחשורוש) בעצמך רואה ש"אין שווה להניחם" אינו אמת (ואדרבה – מזה מוכח שהשוני של בני ישראל הוא ענין של מעלה).

ותירוץ זה נכלל בתוכן דברי אסתר לאחשורוש – "נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי"⁹:

על טענת המן "למלך אין שווה להניחם" – השיבה אסתר: דע לך, שזהו ה"עם" שממנו באתי אני (אסתר), אשר, בשעה שקיבצו בתולות טובות מראה מכל מדינות מלכותך (הן בפעם הראשונה, והן "בהקבץ בתולות שנית"¹⁰), היתה אסתר זו ש"ותשא"¹¹ חן וחסד לפניו מכל הבתולות. . . וימליכה תחת ושתי. . . והנחה למדינות עשה וגו'!"

זהו אמנם "עם אחד", "מפוזר ומפורד בין העמים", "דתייהם שונות מכל עם" ו"את דתי המלך אינם עושים" – הכל נכון; אבל זהו "עמי", זהו העם שממנו באתי, שבו גדלתי והתחנכתי ושאתי מתנהגת באורחותיו; והרי אתה יודע שאותי בחרת מכל הנשים והבתולות שבכל קב"ז מדינות מלכותך. ואם כן, יש לך הוכחה שכל הטענה אין לה שום יסוד!

ועל זה נאמר במגילה¹²: "ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה", ומפרש רש"י: "ויאמר ויאמר שני פעמים. . . למדרש. . . כו'", כיון שבינתיים נודע לו מוצאה, ושוב לא הוצרכה להאריך בדברים; היא רק אמרה לו, שידע, שהבקשה שהיא מבקשת ממנו, היא בשביל עמה!...

אחשורוש ידע את מעלותיה של אסתר, וידע שהיא מתנהגת באופן מיוחד – כפי שמביא רש"י על הפסוק¹³ "ואת שבע הנערות הראויות לתת לה", ש"רבותינו דרשו מה שדרשו"¹⁴ (שהתנהגה כפי שבת ישראל צריכה להתנהג בהיותה בבית המלך) – אלא שלא ידע שכך מתנהגים יהודים; וכאשר שמע ממנה שהתנהגה שלה היא ההנהגה של עם ישראל, "עמי בבקשתי" – שאל רק דבר אחד: "מי הוא זה וגו'"¹² – שיכול להעלות על דעתו לגזור גזירה על עם כזה שמעמיד מתוכו אחת כמו אסתר המלכה?! – אין זה אלא "איש צר ואויב"¹⁵, ולכן רצונו לידע מי הוא!...

ההוכחה הטובה ביותר

ד. וכך חוסכת אסתר את הדיון עם טענותיו של המן, באמרה: מה מקום לטענה לכאן או לכאן, אם "שוה להניחם" או "אינו שוה להניחם" – זוהי עובדה שישנו בפועל "עמי", שמתנהג כמוני, במשך אלפי שנים, למרות היותו במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים",

– שהרי משך הזמן שבני ישראל היו על אדמתם, "אל המנוחה ואל הנחלה"¹⁶, היה רק ארבע מאות ועשר שנים של בית המקדש הראשון, וארבע מאות ועשרים שנה של בית המקדש השני, ומלבד שמונה מאות ושלושים שנה אלו היה חלק גדול מבני ישראל בגלות מחוץ לארץ ישראל, ואפילו בהיותם בארץ ישראל, הנה קודם בנין בית המקדש הראשון היו תחת הציידונים, עמונים ומואבים וכו' (ככל פרטי הסיפורים ביהושע ושופטים), מלבד שנים אחדות בימי יהושע ובזמן שאול, ולאחרי זה החל מזמנו של דוד המלך –

ואילו כאשר תביט מסביב לראות מה נעשה אצל עמים אחרים – הנה: ממצרים – אין שריד ופליט, מאשור – אין שריד ופליט, מבבל – אין שריד ופליט; וגם אתה שיש לך קכ"ז מדינות – הנה "עלה סנחריב ובלבל את כל האומות"¹⁷; לא אשור, לא מצרים, לא רומי; אין אף אחד מהם!

מי שנשאר בקיומו הוא "עמי" – שנגדם לוחם המן, באמרו "ישנו עם אחד גו' ודתיים שונות מכל עם".

ומזה גופא מוכח שלא זו בלבד ש"למלך שווה להניחם", אלא עוד זאת, שאין לו ברירה: הם ימשיכו להתקיים גם לאחריו – לא רק בנוגע להמן, אלא גם בנוגע למלך!...

זהו פשוטו של מקרא, ללא צורך באריכות ההסבר: כיון ש"דתיים שונות גו' ואת דתי המלך אינם עושים" לא נתחדש בזמן אחשוורוש והמן, אלא כך היה החל ממתן תורה – נשאלת הקושיא: אם אמנם "למלך אין שווה להניחם" – היה הדבר צריך להעשות על-ידי מלכות בבל, העמונים והמואבים וכו', והנה עברו שבעים שנה במלכות בבל, ובני ישראל עדיין קיימים!

וזהו גם המענה בנוגע לימינו אלו:

כאשר בא יהודי וטוען שיש לו "נסיון" בנוגע לחינוך הילדים - האם לחנך את בנו שיגדל להיות כמו הסבא שלו, עם זקן גדול, וכן בנוגע לבתו, שתלבש בגד ארוך, ובכוא הזמן פאה גבוהה, באופן ש"דתיים שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים", כך, שכאשר האופנה היא באופן מסויים, אזי עושה להיפך, ומסתפק בדבר אם "למלך שווה להניחם" או לא - הנה המענה הטוב ביותר הוא: עצם עובדת קיומו של "עמי" מהוה הוכחה שזוהי הדרך שעל-ידה נשארים בני ישראל בתור "עם", וחיים וקיימים בעולם הזה הגשמי והחומרי.

(פורים, ה'תשכ"ט, סעיפים ל"ז, מ, מב)

הערות |

1. תניא ריש פרק יז. ובכ"מ.
2. בבא קמא יז, א. וש"נ.
3. אסתר ט, כח.
4. שם ג, ח.
5. שם ה, ב.
6. שם ו, ו.
7. מגילה יג, ב.
8. אסתר ז, ד.
9. שם, ג.
10. שם ב, יט.
11. שם ב, יז.
12. שם ז, ה.
13. שם ב, ט.
14. ראה תורה שלמה על הפסוק (אות עז"ע). וש"נ.
15. שם ז, ו.
16. פרשת ראה יב, ט.
17. ידים פרק ד משנה ד. ברכות כח, א. תוספתא קידושין פרק ה הלכה ו.